

יסודות החינוך בחג החירות מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

באחד ממפגשי עם סטודנטים שאינם דתיים, פתחתי בשאלה: עם שהיה עם עבדים ויצא לחירות, האם הוא צריך לחגוג? ענו שכן, כי חירות זה דבר חשוב, ויש להקדיש לה לפחות יום אחד של חגיגות בכיכרות העיר, בפסטיבלים וכו'.

שוב שאלתי: האם יש לקיים חגיגות עצמאות גם כשהעם גולה מארצו? שהרי כיצד ניתן לשמוח בפסטיבלים ומצעדים בגלות? מילא, חגיגות החירות בימינו הן חגיגות עצמאות ריבונית ושלטונית בארץ ישראל. אולם, בחג הפסח אנו חוגגים את החירות הרוחנית. קיינו עם שהשתעבד לתפיסות אליליות ובשל כך גם השתעבדנו מבחינה חומרית, וה' שחרר אותנו מעבדות רוחנית ופיסית לחירות, חירות שכזו יש לחגוג בכל עת ובכל זמן. אמנם, עדיין לא השכלנו למלא את ייעודנו, ועדיין אנו מתאבלים על חורבן המקדש.

מהו הרעיון שבחג החירות?

האם חוגגים רק את השחרור מעבודת העבדים? או גם שחרור משעבוד רוחני והשקפת? ובכלל, מדוע לחגוג חירות מסוג זה לאחר כל כך הרבה שנים? מילא חירות ריבונית-שלטונית, אבל שחרור מעבודת לחירות, מדוע יש לציין לדורות? סטודנטית אחת אמרה, שהיא זוכרת שביליל הסדר נאמר בהגדה: "לעולם ירָאָה אדם את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", אך היו סטודנטים שהקשו: כיצד ניתן לחגוג חוויה שלא חוויתי בעצמי, והיא התרחשה לפני אלפי שנים? הצטרפתי והוספתי לשאול: מכל ההנהגות של ליל הסדר, מה מבטא את העבדות? מיד השיבו ואמרו: המרור, החרוסת. ומה מבטא חירות? אמרו: הסיבה ויין. זאת ועוד, מדוע במרכז חג הפסח יש שתי מצוות: אכילת מצה, ואיסור אכילה וראייה של חמץ?

החמץ כמשל לתאוות

כל השנה אוכלים חמץ, אך לפני שאוכלים אותו יש

ליטול ידיים ולברך המוציא, ובתום הסעודה שוב יש לברך ברכת המזון. כל כך הרבה ברכות על הלחם, ופתאום לקראת חג הפסח הוא הופך להיות כביכול 'אויב', שאנו מבערים אותו פיזית עד כדי שאסור אפילו לראותו. כאן שאלתי את אותם סטודנטים: היכן ההיגיון בדבר הזה? ניסו לתרץ ואמרו את הציטוט המוזר: כי לא הספיק בצקם להחמיץ. כלומר, בני ישראל השתוקקו לצאת ממצרים, אך פרעה עינה אותם עד מכת בכורות, שלאחריה גירש אותם מארצו. עם ישראל יצא בחיפזון ממצרים ועל כן בצקם שהכינו לדרכם לא הספיק להחמיץ. אולם עדיין נותרה השאלה במקומה: מדוע לקדש מלחמה נגד החמץ?

עיסה שמששים אותה - תופחת. אמנם ניתן לזרז את תהליך התפיחה באמצעות שאור ושמרים אשר מתפחים את העיסה עד שתהא ערבה לחיך. אולם הרעיון הוא שאין להפוך את ההנאה למטרה בחיים, אלא יש להשתמש בחמץ - בהנאות החיים, במיזון הנכון ובעת הצורך. חלילה, אם נגזים בהן אנו עלולים להחריב את חיינו ולהפוך לבהמות כפי שהיינו במצרים. ולכן באה התורה ואמרת: בניי, חביבי, תיקנו מהחיים, אך אל תהפכו את ההנאה למטרה, אלא במידה, במשקל ובמשורה. חמץ ערב לחיך וניתן ליקנות מסנו כל השנה, אך שבעה ימים עלינו להיות מאופקים כדי לצרוב בתודעה שהנאות העולם הן רק אמצעי ולא המטרה.

מי ששוגה אחר הנאות החיים והופך אותן למטרה, אט אט משיל מעליו את ערכיו, וחדל מלחשוב על שום דבר פרט להנאותיו וסיפוקו, עולמו הוא עולם יצרי של דמיון והזיות. התורה רומזת לכך שהסיבה שעם ישראל יצא בחיפזון ממצרים היא מפני שהיינו על סף כיליון רוחני, על סף שקיעה בתאוות ובזימה, והקב"ה הצילנו בעין חמלתו ברגע האחרון. וכאילו אם היינו נשארים עוד רגע קט היינו אובדים וכלים.

זימת מצרים

מצרים הייתה שקועה בזימה נוראה, "כמעשה ארץ מצרים לא תעשו", מתירנות, גילוי עריות ומשכָּבֵי בהמה. התורה מזהירה אותנו שלא לעשות כמעשיהם,

ומלמדת שהקב"ה הוציאנו לחירות כדי לגאול את נפשנו מאפילת החטאים, ולהביא אותנו לאור הערכים והייעודים הנעלים - זו המטרה ביציאה ממצרים.

עפ"י כנען שהתגוררו בארץ ישראל לפנינו בחרו בחיי מתירנות, שחיתות וזימה, אך ארץ הקודש איננה יכולה להכיל לאורך זמן את שחיתות יושביה, ולכן ה' החליט לסלק את יושביה הכנעניים המושחתים, ולהביא במקומם את עם ישראל, עם סגולה וקדושה. בראש הקדושה עומדת ירושלים, ואליה הפנו את עיניהם ומחשבתם כל עמי העולם בכל הדורות: פרס, בבל, יוון, רומי וכו', ומדוע כולם נותנים עיניהם בירושלים? אין זאת אלא שאף הם חשים בקדושתה ובקדושת העם היהודי, ועל כן רבים מרשעי הגויים בכל הדורות רודפים ומענים אותנו. נמצא, שחירותו של העם היהודי נועדה להיות חירות קדימה ומשחיתות, והתקדשות והזדככות לעבודת ה'.

חירות רוחנית

שמחת ליל הסדר איננה מבטאת רק את היציאה לחירות פיזית - באכילת המרור והחרוסת, בשתיית היין ובהסיבה, אלא גם את היציאה לחירות רוחנית - אכילת מצה מהבצק שלא הספיק להחמיץ; כלומר, שלא ניתן לשאור שבעיה את השליטה על חיינו, ושנשכיל להבין שהנאות החיים אינן המטרה. זהו יסוד איסור אכילת החמץ ואיסור בל ירָאָה ובל יסָפָא.

אם שמחת הפסח הייתה רק שמחה ביציאה לחירות הפיזית, לכאורה לא היה עליה להימשך אלפי שנים, אלא עלינו לדעת שעיקר שמחת הפסח היא שמחה בערכים הייחודיים הנעלים שהקב"ה הנחיל לעם ישראל: "זאהבת לרעך כמוך; לא תקום ולא תטור; לא תשנא את אחיך בלבבך", וכו'. כלומר, היהודי נועד להילחם במתירנות, ולמלא את חייו בערכי מוסר ופרישות, וכן בערכי הגינות: היגיון, חסד, אהבה ועזרה לזולת. זוהי החירות היהודית, וזהו סולם הערכים היהודי.

המשך בעמוד הבא...

העלון מוקדש לזכרו של הרב אבשלום ב"ר יחיא עדן נצי"ג

הליכות עם ישראל-עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' נחל גמלא 2, קריית אונו, ת.ד. 211, מיקוד: 55100

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

- מכון תורני לחקר מנהג העדות
- שבטות עיון וירחי כלה
- כולל אברכים
- ארגון "אשת חיל"
- בית מדרש לדיני הממונות
- המרכז העולמי למשפט התורה

המשך: יסודות החינוך בחג החירות מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

שנאת חנם מתוכנו, תטפח בתוכנו אהבת חנם, ותחזיר אותנו לייעודנו האמיתי להיות עם נאור, אור לגויים, עם של ערכי אמת ומוסר. יהי רצון שנזכה להאיר באור הדעת לאקינו הרחוקים והקרובים, ואז מפילא יואר כל העולם כולו פפים לים מכפסים.

ומפני שאנו חלק בלתי נפרד מהייעוד הזה, אין זה משנה אם אנו בגולה או בארץ הקודש, עלינו ללמוד את סולם הערכים המוסרי הייחודי שלנו; ואת החירות הזו מן התאוות והמידות הרעות אנו חוגגים. ולכן, אבותינו שהיו בגלות קיימו את ליל הסדר גם בתנאים גיפיים ונוראים, במערות, במקלטים, ואף על פי כן שמחו והתפללו: "לשנה הבאה בירושלים".

ביעור החמץ וביטולו הרב יחיאל עטרי יצ"ו

לטחון בבית ולהשתמש בהם ללא חשש, כי בתעשייה יש שסומכים על ביטול ויש שבוררים מדגמית. ניתן לקנות תבלינים טחונים בהשגחת הרב מחפוד, שם מקפידים על כך.

מוצרי מזון בהכשר בד"ץ בית יוסף, לנוהגים לשיטת רבנו הרמב"ם ומחמירים על עצמם בפרט בפסח: יש לבדוק אילו מוצרי מזון סומכים על ביטול לפני הפסח, ואותם אין לקנות, עפ"י דעת הרמב"ם, ואילו מוצרים שאין בעיה של ביטול לפני הפסח, ואפשר לקנות אותם. הבה"צים: העדה החרדית, הרב מחפוד יורה דעה, הרב לנדא, שארית, והרב רובין, אינם סומכים על הביטול וניתן לרכוש מוצרי מזון בהכשרים אלו לימות הפסח.

מוצרי מזון מקטניות: במוצרי מזון אלו עלול להימצא גרעיני דגן, וחמץ אסור בפסח במשהו, לכן מומלץ בעיקר לגבי שמנים וכיו"ב, להשתמש בפסח בשמן זית, שמן דקלים, שמן אגוזים וכל המוצרים שאין בהם קטניות.

ישנה רשימת מוצרים מפורטת שערכו מו"ר הרבנים הרה"ג **שלמה מחפוד** ומו"ר הרה"ג **רצון ערוסי** באתר "נצח ישראל" net-sab.org.

כגון: לחם, פסות, בסקוויטים, ופלים, עוגות ועוגיות, כעכים, שקדי מרק, דגני בוקר, גביעי גלידה, בייגלה, ביסלי, קרקרים, אטריות, בירה, ויסקי - המחמיר על עצמו ימתין עד שיגיעו מוצרי מזון שנאפו לאחר הפסח ויתערבבו וזה יהיה בגדר תערובת לאחר הפסח שהיא מותרת.

מוצרי מזון שעשויים להכיל חמץ או תערובת חמץ שבחלקם ניתן לגנוז אותם בבית ומותר להשתמש בהם לאחר הפסח, ובחלקם תערובת שאסור לקיימם במהלך ימי הפסח, התנאי אם יש בתערובת החמץ כזית בכדי אכ"פ שזה בערך כ 10% חמץ, תערובת כזו מותר לקיימה בפסח, אולם אם יש בתערובת יותר מ 10% - אסור לקיימם וחיביבים לבער את התערובת הזאת.

מוצרי מזון המכילים חמץ יש לבערם, כגון: אבקת מרק, אבקת פלאפל, חרדל, מוצרי סויה, טבעול וממתקים מלאכותיים, שוקולדים, ממתקים, נקניק ומוצרי בשר מעובדים, שמן, נביטת חיטה, תחליף קפה, משקאות חריפים ועוד.

תבלינים: הרצוי והנכון לקנות מעט תבלינים לא טחונים רק לצריכת השבוע של פסח, לברור היטב,

מכירת חמץ לאנשים פרטיים אינה מומלצת עפ"י המכירה הנהוגה כיום הנעשית בד"כ ע"י הרב והחתמה על טופסי מכירת חמץ שבה נכתב כל החמץ ותערובת חמץ והבלוע וכו'. והשכרת מקום החמץ לגוי ושליחות הרב לבצע המכירה כל אלה אינם די, והדין הוא למכור לגוי מכירה גמורה והעברת החמץ לרשותו של הגוי ורק בשעת הדחק ובהפסד מרובה.

הגאון מוילנא לא מכר חמץ גמור (מעשה רב, ק"פ) וכן בשלחן ערוך הרב, שנשאל על אחד שמכר את החמץ אבל לא מסר את המפתחות לגבאי האחראי על מכירת החמץ לגוי, ועוד ראה בדברי מו"ר הרה"ג מהר"י קאפח זצ"ל בהל' חמץ ומצה, פ"ב הע' ג', ד"ה "ולא אמנע כאן מלהביע צערי על מכירת החמץ הנהוגה כיום בישראל" וכו' וסיים "אשריך יהדות תימן בתימן שלא עסקת באלה, שום יהודי לא הניח חמץ לא בביתו ולא ברשותו לא מכור ולא בלתי מכור..." לפיכך ראוי לכל בני עדתנו להמשיך מנהג האבות ולא להניח ברשותם שום חמץ" וכו'.

המכירה לבעלי עסקים היא מחויבת המציאות ומי שמחמיר על עצמו שלא לקנות אחר הפסח דווקא מוצרי מזון שנאפו לאחר הפסח ובעיקר חמץ גמור

שמעו ותחי נפשכם - טלפון הלכה יומית ושיעורים חדשים נוספים מפי מורנו ורבנו הגאון הרב **רצון ערוסי** שליט"א 0110-911-079 הלכה יומית כל יום !!!

הליכות עם ישראל
סיניף נתניה
ומקורות - בית המדרש הפתוח ללימוד משנת הרמב"ם

תקיים **ימי עיון והתבוננות**
עם הרב מאיר עפארי יצ"ו
בנושא:
בין אדם לחברו
בכפר הנופש "אכזיב"
(08/06/17-10/06/17)
1350 ₪ לזוג
שישי-שבת 750 ₪
לפרטים:
הרב מאיר עפארי: 050-6682097
אבי חמד: 050-6576418

ליק"י
הליכות עם ישראל
עמותה להצפת ערכי היהדות האמנה
ארגון "אבי דוד"
בית הכנסת

הציבור מזומן ליום עיון במשנת הרמב"ם במסגרת

הקבלת פני רב
שיתקיים א"ה ביום חמישי, ב' בחוה"מ פסח, י"ז בניסן תשע"ז (13.4.17)
בבית הכנסת ארגון "אבי דוד", רח' אבן ספיר 5, ירושלים

17:15 - התכנסות
17:30 - **ר' שלום פנחס-כהן** ה"ח
פירורים משולחן מארי - חשיפה ראשונה של פרויקט התמלול
18:15 - **ד"ר אורי מלמד** ה"ח
האקדמיה ללשון העברת והאוניברסיטה העברית בירושלים
שלושה שורות במחשבת הרמב"ם לחכם ימיני בלתי מדע

19:15 - **הרה"ג רצון ערוסי** שליט"א,
רבה של קרית אונג וחבר מועצת הרבנות הראשית
חוקת כשרות של אדם בענייני איסורים ומצוות

תפילת ערבית

כיבוד קל יושב במקום. עזרת נשים פתוחה
תזכו לשניים רבות ומועדים טובים

י"ב מנחת המזבח
החוקר משנת הרמב"ם
שנתה לפסח ע"פ הירוחא האמנה | מרכז העשייה לנשים חתומה

בית כנסת
"שיבת ציון"

יחייב אדם להקביל פני רבו ברגל - וזה חובת ידו כיום

הרינו שמחים להזמין את הציבור הרחב לקיים מצוות
הקבלת פני הרב למורנו ורבנו
הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

רב העיר קרית אונג, חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל
ויו"ר "הליכות עם ישראל"

שתתקיים א"ה ביום רביעי א' חול המועד,
ט"ז בניסן תשע"ז (12.4.2017) בבית כנסת "שיבת ציון"
רח' יצחק הלוי 6, קרית אונג.

בתכנית:
16:30 - סיור בבית "הליכות עם ישראל"
רח' גמלא 2, קרית אונג
17:30 - שיעור מפי הרב בנושא:
"דין יורש שנתגלה" (ילדי תימן הנעדרים)
- תפילת מנחה
- שאלות ותשובות וברכת הרב
- תפילת ערבית

מנחה: הרב נהוראי יהב הי"ו

תזכו לשניים רבות ומועדים טובים

הציבור מזומן * עזרת נשים פתוחה * כיבוד קל

כוס ברכות
שהשמחה במעונם
למשפחות הדגולות

מו"ר הרה"ג **רצון ערוסי**
הלוי והרבנית שרה שתחי'
רבי יוסף צדוק ונור"ב יונה
מנב"ת

ומרת ברכה צדוק מנב"ת
בנישואי נכדיהם
יואל הי"ו
בן הרב צפניה ונור"ב
אפרת ערוסי מנב"ת

עם **שירה אורה** שתחי'
בת רבי אליצור ב"ר פינחס
צדוק ונור"ב כוכבה מנב"ת
שיתקיים בכם
עטרות זקנים בני בנים
ותפארת בנים אבותם.
המאחלים
מערכת אור ההליכות

**תחרות כתיבת מאמרים במנהגי יהדות תימן
לזכרו של ר' שלום כהן נע"ג
ר' איתמר כהן יצ"ו**

הלכות מספר הירושלמי - הרב נהוראי יהב. במאמר זה מצביע הכותב על תופעה המצויה בספרי הראשונים, שהם מביאים סמך למנהגם מספר הירושלמי, אולם ירושלמי זה אינו מופיע לפנינו, ואף יהודי תימן אינם נוהגים באותו מנהג, והמסקנה המתבקשת, שהראשונים כינו ספר שהתחבר בתקופת הגאונים בשם "ספר הירושלמי", ואותו ספר מאוחר הוא ואינו מתקופת הירושלמי. על פי מאמר זה נתבאר הרבה מנהגים האחוזים אצל יהודי תימן, והוכחה עתיקותם ומקוריותם.

חליטת הבשר - הרב אורן טביב. במאמר זה פורס הכותב לפני הקורא את מגוון השיטות בסוגיה, שיטת הרמב"ם ושיטת החולקים עליו, מקורות שונים לשיטת הרמב"ם, החותך בשר אחר מליחה שיטת הגר"י קאפח ושיטת החולקים עליו, שיטת ערוך השולחן והחולקים עליו, עדויות על מנהגי יהודי תימן בסוגיה זו. מאמר זה מבאר נושא זה בשלמות ובהירות.

צורת האותיות - הרב נתנאל צדוק. במאמר זה זיכנו הכותב בפעם הראשונה, למשנה סדורה אודות צורתם העתיקה של האותיות, לעומת צורת האותיות הנהוגה כיום. הכותב ערך את מחקרו בצורה רהוטה וברורה, הדגים בכל אות מה היא צורתה העתיקה ומה היא צורתה החדשה, והביא סימוכין מהמקורות, בתוספת צילומים של כתבי יד עתיקים. המסקנות היוצאות מהמאמר, משפיעות השפעה ישירה על הפוסקים בסוגיית כשרות האותיות.

בירור בעניין אופן בדיקות ז' נקיים - הרב נריה נהרי. במאמר זה הרחיב הכותב להצדיק את מה שהיה נהוג בתימן באופן עשיית הבדיקה של האישה, והסמך את שיטתם, לשיטות המצויות בדברי הראשונים מפרשי התלמוד.

בענין חמץ במשהו, חוזר וניעור בפסח - הרב יובל עטרי. במאמר זה נשא ונתן הכותב בשיטות הראשונים והאחרונים, בסוגיית חמץ החוזר וניעור בפסח.

שאלות הראייה קוק צוקול, ותשובות בתי דין תימן ועדן - הרב נתן אברהם. במאמר זה הביא הכותב את תשובות חכמי בתי הדין של תימן, לשאלות הרב קוק, תשובות אלו חשובות מאוד, מפני שהן מספקות צוהר להלכי הרוח שהיו בתימן אודות שיטות פסיקת ההלכה בדור האחרון.

מכון מש"ה בשיתוף קרן שלום כהן, מקיימים זו השנה השנייה, תחרות כתיבת מאמרים תורניים העוסקים במנהגי יהדות תימן.

לאחר כמה חודשי פרסום, התקבלו במכון מש"ה 8 מאמרים תורניים, שנערכו על ידי תלמידי חכמים, בטוב טעם ודעת.

המאמרים הכתובים ברמה תורנית גבוהה, נבדקו לעומקם ע"י צוות שופטים המונה חמישה תלמידי חכמים כשבראשם מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א - רבה של קרית אונזר וחבר מועצת הרבנות הראשית. השופטים אשר קראו את המאמרים והביעו את דעתם ציינו במשוב, שהם מאוד נהנו מקריאת המאמרים המחכימים.

ביום חמישי י"ח אדר תשע"ז [16/3/17], בבית כנסת "אחוות אחים בלדי" בעיר רמת גן, התקיים כנס ברוב עם, וטקס חלוקת המלגות, בו ניתנו 4 מלגות למאמרים הזוכים שבלטו במיוחד.

את הכנס פתח מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א, והזכיר את חשיבות היוזמה בהצנחה שיש בה עידוד לתלמידי חכמים וריבוי תורה בכלל ובמנהגי יהדות תימן בפרט.

אחריו דיבר ראש עיריית רמת גן, מר ישראל זינגר, שהתפעל מהיוזמה, והביע את חשיבות העניין שגם עיריית רמת גן תירתם לפרוייקט חשוב זה.

לאחריו דיבר הרה"ג יוסף אברקי, שהמנוח ר' שלום כהן, הוא דודו, שסיפר על מידותיו של המנוח וכשר מנהיגותו.

לאחר מכן, דיבר הרה"ג יעקב אריאל, רב העיר רמת גן, שהרחיב על חשיבות התמיכה בלומדי תורה, ושמטרת הכנס היא מאוד חשובה. ולבסוף, הבן הרב אסף כהן עם הרבנים, העניקו את המלגות ל-4 הזוכים.

כל המאמרים נערכו לחוברת בשם "דברי שלום ואמת" חלק ב', אותה ניתן לרכוש כעת במכון מש"ה.

להלן אביא את רשימת המאמרים ותקציר העניינים שנתבארו בהם:

פסיקת הלכה למעשה לפי משנה תורה להרמב"ם - הרב אדיר ב"ר יוסף דחוח-הלוי. במאמר זה הרחיב הכותב בסוגיית הפסיקה כהרמב"ם בספרו משנ"ת, מה הייתה כוונתו בכתיבת ספרו, האם כספר הלכה או כספר עיוני, האם ניתן לפסוק מספרו ללא עיון בדברי המפרשים, מהי דעת חכמי ישראל בסוגיה זו.

צורת התפילין בתימן - הרב עותניאל מנצור. במאמר זה מבאר הכותב את הדברים הייחודים המצויים בתפילין על פי מסורת יהודי תימן, עם ציטוט המקורות ושיטות הפוסקים השונות, והוא מבאר את הסוגיה מזוויות שונות בצורה בהירה.

להיות ילדים מבעלים שונים רק כאשר אירעו גירושין או כשנפטר הבעל הראשון, ואז האשה נמצאת בנישואים שניים ובמשפחה חדשה שיכולה להמשיך ולדאוג לילדים שנולדו קודם לכן, אולם בדגם שדומה לאימוץ חלקי, כשגברירור הילדים מתייחסים לבית הקודם.

ניתן לראות שבנושא זה מעמד האשה שווה למעמד הגבר, מכך שבמקרה של בגידה כשאשת איש זינתה, שני המנאפים - גם הגבר וגם האשה - נענשים, ובדרך כלל בעונש זהה. אמנם פירוק המשפחה נקבע רק לאשה שזינתה ולא לגבר המנאף, אך שוב הדבר נובע מהעובדה שהניאוף גרם לבלבול וחשד בייחוס הילדים רק במשפחתה של האשה, בעוד שבמשפחת הנואף אם היה נשוי לא חל שום ערעור מאותה בגידה.

ייתכן ותוצאה נוספת של מה שפירטנו היא שהביאה את התורה לקבוע שהאיש צריך לקנות לו זכות קניינית באשה ולא להיפך, שכן מי שצריך לרכוש בלעדיות כדי שזהות צאצאיו תהיה ברורה הוא הגבר. האשה לעומת זאת תמיד יודעת בוודאות מי הם ילדיה, ולכן היא אינה צריכה לרכוש בלעדיות אצל בעלה. כמובן ישנם סיבות נוספות שבגללן כל אשה מעדיפה שתהיה לה בלעדיות אצל בעלה, והדבר בא לידי ביטוי בחלק מנוסחי הכתובה שבהם הבעל מתחייב שלא לשאת אשה נוספת עליה, אולם חשוב להבחין שאין ההלכה מחייבת זאת אלא זוהי תוספת של רשות, ובאופן עקרוני היא לא הכרחית מהבחינה המהותית.

הבירור שניסינו להציג יכול להיראות כהיגיון קר שחסרים בו מרכיבים רבים שדרושים בחיי משפחה תקינים, אולם צריך לזכור שתשתית של משפחה דוקמה לתשתית של בניין, וכפי שבניין צריך לעמוד קודם כל בדרישות ההנדסיות שיבטיחו שיהא איתן ויציב ורק לאחר מכן ניתן להוסיף לו עיצובים אדריכליים מרשימים ושימושיים, כך גם המשפחה היהודית חייבת תחילה תשתית של יציבות טכנית, ועליה חשוב שיבואו מרכיבים נוספים שיעניקו תוכן חי ותוסט לבני הזוג, אך סדר הדברים עקרוני והכרחי.

קביעת הלאום והמשפחה ביהדות

ביהדות נקבע הלאום על פי האם (ה'ל' איסורי ביאה יב,ז), והייחוס המשפחתי לעומת זאת נקבע על פי האב ("למשפחתם לבית אבותם", במדבר א,ב). קביעות אלו אינן נובעות מסוגיית מעמד האשה אלא ניתן למצוא בהן היגיון פשוט. המציאות הטבעית היא שזהות האם ידועה בוודאות מאז הלידה, בעוד זהות האב אינה ידועה בוודאות אלא משוערת. גם בימינו, כשהיכולת המעבדתית מאפשרת את בדיקות הדנ"א, לא השתנתה עובדה זו באופן מהותי, שכן מדובר בבדיקות יקרות שאינן נעשות בצורה שגרתית, והן מציגות מידע שאינו ניכר לעין ואינו פומבי, דבר שההלכה אינה נוהגת להסתמך עליו או לחשוש לו. הכלל הרווח הוא, שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, ובדרך כלל אנחנו נדרשים להתייחס לדברים לפי הידוע לנו במראית העין (עוד על סוגיה זו ראה בספרו של מו"ר הרב קאפח עדות ביהוסף עמ' 460, ובספרי פתרון חידת הנבוכים עמ' 95-97).

על פי קביעות אלו ניתן להבין מדוע התיירה התורה מבינה משפחה של גבר עם כמה נשים ולא אפשה מבנה משפחה הפוך. בדגם הראשון - לכל ילד שיוולד נדע מי הם אביו ואמו, אך בדגם השני - אף שניתן לדעת מי היא האם, זהות האב תהא נתונה בוויכוח מתמיד. כל חיוב שמוטל על האב לדאוג לבנו (למולו, לפדותו, ללמדו תורה, להשיאו אשה וללמדו אומנות) יטיל כל אחד מהגברים על חברו, ומנגד גם חיובי הבן לאביו (כיבוד ומורה) לא יוכלו להתקיים שכן כלפי כל אחד מהגברים יתנער הילד מאחריות בטענה שלא ברור לו שהוא חייב כלפיו חיוב כלשהו. כמובן, גם מבנה משפחתי עם ריבוי נשים אינו אידיאלי, וניתן למצוא במקורותינו הסתייגויות רבות מריבוי נשים, בעיקר בשל הקושי לקיים בו שלום בית, כפי שעולה מסיפורי המקרא ומאמרי חז"ל (לדוגמא ב"ק סב,א), אך הבעיה באפשרות של ריבוי גברים היא הרבה יותר עקרונית ובסיסית.

קביעת הלאום על פי האם נובעת מהוודאות שהיא מאפשרת, ומכך שגם אם אשה נאנסה או נתפתה על ידי גבר זר, הילד בדרך כלל יגדל עם אמו, ולכן טבעי שזהותו תהיה כשפלה. המשפחה לעומת זאת נקבעת לפי האב, שהרי קיימת אפשרות שהיו לגבר שתי נשים במקביל. מבנה הפוך לא יכול להיות כפי שראינו, ולאשה יכולים

לְכֹנּוּ אֶל יוֹסֵף, אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ

א סיון תשנ"ז

א. טלטול בשבת בעיר המוקפת (בוצה"פ) [בצוה"פ].

ב. אמירת נפילת פנים לאחר השקיעה.

ג. כיצד לנהוג בביכנו"ס

שיש בו (מקהי) [מקהילות ישראל] בלדי ושאמי בפרשיות חקת-בלק.

ד. האם מותר לגזוז את חוטי הציצית בעזרת מספרים]

ה. הייתי רוצה שמורי יצ"ו יורני את דרך הלימוד

ג. אלה דברים שלא כדאי להתוכח עליהם, ואיך שתעשו כשר. ולדעתי מוטב להתפלל ביחד, ובעיה זו תפתרו ע"י הגורל ובלבד שיהא שלום בישראל.

ד. הציצית הוא תשמישי מצוה, ומותר לגזוז אותן במספרים.

ה. יש ללמוד גמרא חזור ולמוד בצמידות להלכה, ובכך יהיו דברי תורה בהירים ונכתבין בספר הזכרון.

בכ"ר יוסף קאפח

א. לדעתי שגם להרמב"ם מותר לכתחלה לטלטל בעיר המוקפת צורות פתחים. וכפי שבארתי במשנה תורה פט"ז הל' טז.

ב. לדינא מותר לומר נפילת אפים גם בלילה, אלא שלא נהגו וכמ"ש רמב"ם בס"פ ה תפלה. וביוה"כ אנחנו נופלים על פנינו גם בערבית.

שו"ת מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

מתוך אתר 'מורשת' www.moreshet.co.il ואתר 'נצח ישראל' www.net-sah.org

ש. איני מבינה גדולה במצוות ובמסגרת עבודה בתואר במשפטים נתבקשתי לדון בהלכות צניעות אישה, הקשר בין לבין הפרדה באוטובוסים בין נשים וגברים, והקשר בין המשפט הישראלי ליעוץ מנהג זה בציבור החרדי.

מצאתי את דעתו לעניין זה של הרב פיינשטיין. אך בגלל שאני בת להורים תימנים חשוב לי לשאול את דעת כבודו אם ישנו בסיס הלכתי להפרדה זו, ואם לדעתך הדבר הכרחי או שמא מדובר בהחמרה.

בנוסף רציתי לדעת מהו המקור המכתיב את הלכות הצניעות בעניין לבוש האישה.

ת. הצניעות של אבותינו ואימותינו בתימן אין להן אח ודוגמה.

אם באנו להפרדה, לעולם לא היו שמחות שישבו אנשים ונשים, אלא חדר לאנשים וחדר לנשים.

אם באנו ללבוש, הבת, לא זו בלבד שלבושה מכף רגל ועד קודקוד, אלא אפילו כיסוי ראש היה לה לילדה התימנית, מיום לידתה.

ולכן אין לנו אלא הלכות הצניעות שמורי ההוראה בימינו מורים, הן ביחס להפרדה, והן ביחס ללבוש, ולואי שנצליח בכך.

ביחס להפרדה באוטובוס, יש להשתדל שלא ישבו מעורבים, אבל יש קושי גדול בביצוע ההוראות אלה, כי יש בני זוג עם ילדים והבעל/האב צריך לעזור לאשתו.

ש. האם מותר לעובד הזר לשבת אתנו בשולחן הסדר?

ת. כן, רק להיזהר שלא יהיה בקרבת העובד הזר יין מקורי אלא רק מבושל או מפוסטר.

ברירה, רק להזדקק למכירת החמץ, יש בשטרות מכירת חמץ, דרכי קניינים שונות, שהחמץ יימכר לגוי, גם כשהמוכר חמץ אינו בעלים רשום על כל הבית, או בכלל אינו בבעלותו.

ש. קיבלתי הוראה מרב בעבר (5 שנים), שהייתה הוראה בתימן שאפשר לא לטבול כלים שנקנו מיהודי שקנה מיהודי שקנה מגוי.

כעת, שמעתי הלכה יומית שלך הרב, ואני חוכך שמא לא נהגתי כשורה.

האם עלי כעת לטבול את כל הכלים בבית? מדובר בטרחה גדולה מאד מאד.

האם מעתה ואילך כל כלי חדש לטבול?

האם אני יכול להמשיך לסמוך על אותה הוראה?

ת. כן, אתה יכול לסמוך על אותה ההוראה, במיוחד במצב שאתו תיארת בשאלתך, כי יש שיטה כזו בין חכמי הראשונים, והיו מחכמי תימן שהסתמכו עליה.

ש. שאלתי את כת"ר מהי דעת הרב קאפח, לגבי הגיל שבו מחויב האדם להתחתן. כת"ר ענה לי שלגופו של עניין כל אחד ישאל את רבותיו כיצד יש לנהוג. רציתי לדעת מה הרב קאפח סובר בעניין, או לחילופין מהי דעת כת"ר בנושא, הלכה למעשה.

ת. אני מניח שמארי היה בוחן כל מקרה לגופו, לפי מצבו של כל בחור, במזגו, באישיותו ובכישוריו לבנות בית בישראל.

תחול, החמץ צריך להיות במקום ספציפי בבית של המוכר על מנת שיהיה ניתן להקנות אותו בקניין חצר. בגלל זה התעוררו אצלי שתי שאלות:

1. אבי ז"ל נפטר לפני שנתיים, ואמי כמובן ממשיכה לגור בבית, אבל לא עשינו העברת בעלות מסודרת בשום דרך. כלומר, איני יודע אם מבחינה הלכתית "יבשה" הדירה נחשבת "שלה". השאלה היא האם היא יכולה למכור את החמץ בעצמה במצב כזה? השאלה נובעת מכך שאני לא יודע אם היא יכולה להקנות את מקום החמץ. ואם לא, מה הפתרון המיטבי?

2. אחותי (הבוגרת והרוקה) גרה עם אמי בבית, ויש לה חמץ משלה שהיא מעוניינת למכור. מדובר בדברים ששייכים רק לה. האם היא יכולה פשוט להכניס אותם לארון שבו מוצרי החמץ ולסמוך על המכירה של אמי שלי? או לחילופין - למכור בעצמה, אבל להכניס אותם לארון שבעצם אינו שייך לה והיא לא יכולה להשכיר אותו? ואם לא, אז מה הפתרון המיטבי?

ת. 1-2. עמדתי היא שאדם פרטי יגמור בפועל את החמץ עד ערב פסח, ולא יזדקק למכירת חמץ, משום שיש בה הרבה פקפוקים.

לגופו של דבר. ככל שלא תהיה לך

ש. יש הנוהגים שלא לאכול פרוסות לחם/חלה בארוחה חלבית אם נפרסו או היו על השולחן בארוחה בשרית. מה הוא מנהגנו? האם אנו מקפידים על כך? והאם יש נפקא מינה, אם אני יודע שהלחם לא נגע במאכל (כגון שיהיה עטוף)?

ת. כל שאדם יודע שאותן פרוסות או פיתות, לא נגעו במרק בשרי או בבשר עצמו, מותר להשתמש בהם בארוחה חלבית.

ש. מהו זמן אכילת פרס לדעת מארי?

שלוש דקות או חמש דקות או אחר?

ת. קשה ליתן שיעורים בדקות, ולכן נאמרו דעות שונות. צריך, לפיכך, לאמוד, כמה זמן אדם אוכל נפח של שלוש ביצים, באכילה תרבותית, לא חטופה, ולא מתמהמהת יתר על המידה.

ש. אדם שמתארח בליל הסדר במקום שלא מסדרים מושבים המיועדים להסבה אלא לישיבה רגילה כמו כסאות עץ או פלסטיק ללא משענות ידיים - האם יש בו עניין הסבה?

אמנם מה שראיתי שעושים במקרים כאלה, בזמן שתיית הכוסות מבצעים הסבה ע"י הטיית הגוף לצד שמאל ללא הישענות על דבר מה - שלעניות דעתי אין זו הסבה דרך חירות אלא בחוסר נוחות מוחלט.

מה ניתן לעשות במצב מעין אלו?

ת. מן הראוי להתקין מושבים עם אפשרות הסיבה.

אם אין אפשרות מושבים כאלה, נאמר בגמרא, שכל אחד היסב על כתף חברו.

ש. כמה שידוע לי, על מנת שהמכירה